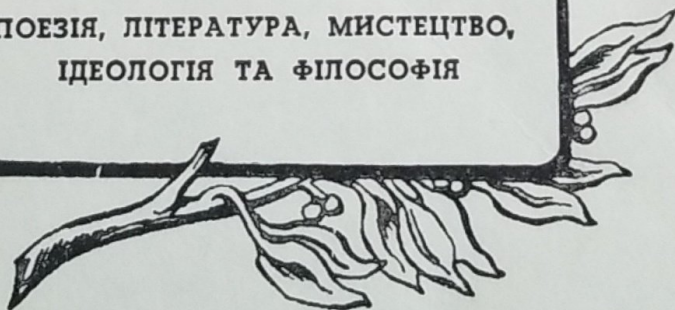

СВІТАННЯ

ПОЕЗІЯ, ЛІТЕРАТУРА, МИСТЕЦТВО,
ІДЕОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ

СВІТАННЯ

КВАРТАЛЬНИК

ПОЕЗІЇ, ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА, ІДЕОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

Видає Редакційна Колегія.

Головний редактор: Володимир Шаян.

Секретар редакції: Лариса Мурович.

Члени Редакційної Колегії:

Р. Володимир, Ігор Качуровський, Галя Мазуренко, Левко Ромен

Редакція застерігає собі право правити мову та скорочувати надіслані матеріяли.

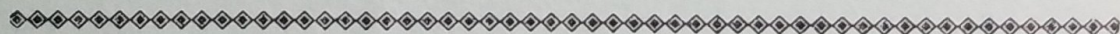
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

1950 Glenview Rd., Pickering, Ont., Canada

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

P. O. Box 7 Stn. E., Toronto 4, Ontario, Canada

Річна передплата 2.50 дол. Ціна окремого числа 75 центів.

SVITANNIA

a Ukrainian Magazine of

POETRY, LITERATURE, ARTS, IDEOLOGY AND PHILOSOPHY

Editorial Address:

1950 Glenview Rd., Pickering, Ont., Canada

Bussiness Address: P. O. Box 7 Stn. E., Toronto 4, Ontario, Canada.

SVITANNIA is published quarterly.

Single copies 75¢. Subscription price \$2.50.

ВОЛОДИМИР

СЛОВО НАДХНЕННОГО КОБЗАРЯ

Мотто:

«Коли одпочити
Ляжеш, Боже, утомлений,
І нам даси жити?»

(Шевченко: «Кавказ»)

Слово як зов, —
Бич на раба, —
Меч обоюдний,
Щоб розрізав серце раба,
Щоб вицідив кров
Раба,
Щоб у землю сливла,
Щоб віродилась
Кров священна,
Лицарська і надхненна,
Лицарів Бояна,
Героїв Богдана, —
Щоб словорожденна
Підняла до бою зов!
Слово,
Що на скелях Кавказу
Розковує Титана! —
Слово,
Що вбиває тиранів
І Бога-Тирана!
І розбуджує в серці зо сну
Несплячого Бога Живого!
Слово
З вогню небесного
Народжене наново, —
Надхненна любов Прометей,
Слово-Ідея,
У громах Кавказу явленна, —
Синім Громом благословенна!

М. ЕЛЛІНСЬКИЙ

ІДЕЯ «НАШОГО МОРЯ» У СВІДОМОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА

Український нарід, споконвіку осілий і хліборобський, від самого зарання своєї історії пробивав собі шлях до моря і намагався оволодіти морськими шляхами, щоб мати право називати море «своїм морем». Довгі сторіччя панами Чорного — чи пак Понтійського — моря були греки, що позасновували багаті й міцні колонії на чорноморському узбережжі та й вели поживавлену торгівлю з «варварами», якими були в їхніх очах усі не-греки. Проте, прагнення вийти на море було непереможне у київських, а пізніше й у галицьких купців. Київські володарі здійснювали великий плян очищення шляху «від варягів до греків» і поширення своєї влади на Чорне море. Вони сміливо виступали на змагання з Візантійською імперією. Великою перешкодою у тих змаганнях стали кочові племена, які, захопивши степи, часто перетинали шлях із Києва до Візантії. А проте, довготривала боротьба за морські шляхи залишила тривалий слід у психіці наших предків. У зв'язку із тим, що Чорне море увійшло, так чи інакше, в орбіту Київської Держави, у староукраїнському суспільстві княжої доби закріпилася свідомість, що Чорне море є «Руським морем». Засвідчив цей важливий соціопсихічний факт наш літописець, автор «Повісти временних літ». Він каже: «Дніпро впадає в Понтійське море, а море це славиться як Руське море». Слова літописця ясно вказують на те, що назва «Руське море» здобула собі популярність у київському суспільстві, яке почало те море вважати невід'ємною частиною Київської Держави.

Страшне спустошення українських земель у пізніших сторіччях, а водночас опанування чорноморського узбережжя татарами і турками — надовго загальмувало боротьбу Українського народу за Чорне море. Згодом, однак, запорізьке лицарство поновило її з небуваючою динамікою. У процесі тієї боротьби ідея Чорного моря як «нашого моря» викристалізовувалася у психіці Українського народу з новою силою. Насамперед — у свідомості його лицарства.

Цю свідомість відтворює незрівняним мистецьким пером Тарас Шевченко, неперевершений знавець психології запорізького козацтва. У його історичних поемах «Іван Підкова» та «Гамалія» козаки вирушають на грізне, бурхливе море з очайдушністю та нечуваним завзяттям, якими, крім козаків, можуть почванитися хіба вікінги. Усяка людина, бачучи круг себе запінені хвилі-гори, сказала б (словами поета): «сказилося море!» — але Гамалія говорить з усміхом: «Не злякає!» Коли море «реве, скелі ламає» («Гамалія»), «звірюкою то стогне, то виє» («Іван Підкова»), козаки знають, що розбурхане мо-

ре їм дає догідне прикриття, щоб вони могли поспішати братів визволяти з неволі. Тому вони й радіють:

Гай, гай! Море, грай,

Реві, скелі ламай!

Поїдемо в гості. («Гамалія»)

У реві бурі й шаленому гуку морських хвиль відчуються не страхіття ворожої стихії, а заворожлива музика прихильного моря, яке грає тому, щоб дати козакам змогу «погуляти, турка пошукати».

Свідомі прихильності моря, закуті в кайдани невільнички звертаються до нього з благанням: «Ой заграй, заграй, синесеньке море!» Пестливий зворот «синесеньке море» указує на те, яким близьким і навіть рідним є для них море. Так тільки рідне море може погрожувати Босфорові, який хоче розбуркати Візантію та повідомити її про напад козаків:

Не буди, Босфоре, буде тобі горе;

Твої білі ребра піском занесу,

У мул поховаю!..

Море спиняло його, бо воно

Любило завятих вусатих слов'ян.

Не диво, що козаки із самопевністю «пливуть собі та співають», дарма, що

Кругом хвилі, як ті гори —

Ні землі, ні неба.

Співають вони, вирушаючи на ворога, співають, вертаючись із щасливого походу.

Таємниця сердечного ставлення козаків до моря відкривається нам: вони відчують, що «Перед ними море миле

Гомонить і клекотить...

Вони знають, що гомонить не чуже й вороже, але «наше море», — як стверджується в закінченні поеми «Гамалія».

У такому історичному аспекті постає перед нами Чорне море.

Бадьюру пісню про море, понад Дніпром ідучи, співають і Шевченкові старі гайдамаки, а в пісні тій шукають виразу якісь неозначені надії на море, надії на добро, що здійснитися має:

«Грай, море! Добре, море!

Добре буде! (Закінчення поеми «Гайдамаки»).

Тарас Шевченко відтворив динаміку почувань, зв'язаних із Чорним морем. Але не тільки відтворив. Проникнувши глибоко, як ніхто перед ним і ніхто після нього, у процес вростання ідеї «нашого моря» у психіку українського лицаря, він улив цю ідею, як живлющу кров, у душу Українського народу, що його темні сили Російської імперії намагалися перетворити в етнографічну масу гречко-сіїв. Лицарська ідея «нашого моря» — це ж і Шевченкова ідея, одна

з державницьких ідей, на яких базується наше політичне мислення. Поет-пророк передав її і дальшим поколінням, отожд і поколінням ХХ-го сторіччя, що поновили боротьбу за українську державність.

Відмітимо, може й дрібний, а проте характеристичний факт, що Шевченко уникав назви «Чорне море» і в своїх поезіях називав його послідовно «синім морем»: «Плавай, плавай, лебедонько,

По синьому морю». («Тополя»).

Також — «Грає синє море» і т. д.

Можна припускати, що заміна чорного кольору синім зумовлена своєрідністю відчуття поета, для якого синій колір є кольором надії та українського неба, кольором переможного життя.

Максим Рильський пішов слідами Шевченка, заявивши:

Я добре знаю море темне

В підніжжі кримських берегів,

Що зветься Чорним недаремно,

Та Синім я б назвав волів. («Твори», III, 255. Київ, 1961)

Р. ВОЛОДИМИР

ІСТОРИЧНА СВІТЛИНА

Задихались подихами Придніпров'я...

Рідна земле!

В кутку мізку вперто в'язне тямка з учорашнього:

— Там, на корінній землі, ви права свого добивайтесь,

Тут же, боронь Боже, й не загадуйте про нього. —

Рідна земле!

Ось таки припали до живого лона,

До сердець осамітнілих горнемо,

Ген, за обрями залишивши спорохнявілу, бучну державу...

Рідна земле!

Рідна споконвіку, тільки ж досі ще не вільна від займанців:

До сьогодні «Менш» і «вег» гукають,

То беруть на допити, все «што» і «как» гадюками шиплять,

Від непам'ятних часів кочівниками, гайворонням насідають...

Рідна земле!

Зайдам бо притичини знайти не трудно:

Наше право ще від Готів,

Наше — від Ягайла,

А то хоч — від Переяслава...

Рідна земле!

Їм не втямки, що трипільські свояки

Землю ралом скородили,

Глечики й усякий посуд живо розмальовували,

Стоянки, житла свої чепурили,

Гостям здавен були раді — чим хата багата,
Матір над усе на світі шанували,
Як і незчисленні покоління їх нащадків.

Рідна земле!

Що завглибшки мамутових бивнів
Тут земля дідів і прадідів козацьких,
Зайди не зважали...

Рідна земле!

Тож заходились усі, як споконвіку,
Наново мечем і кров'ю свого права доходити...

Мати, рідна земле!

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

**

Здалека, не знати, звідки,
Вагони гримлять нетерпляче.
Понурі вагони-клітки,
І в кожному — морди телячі.

У тихих очах питання:
— За віщо? Для чого? Куди нас?
А стукіт коліс — одспівання,
І потяг — як траурний винос.

А з різниць, під ритми бравурні,
Розкинувши диму намітку,
Устріч порожняк безжурний
Чвала, мов козак напідпитку.

І серед стуку пустого
Співають колеса щосили —
Немов би вони нікого
Ніколи на смерть не возили.

30 квітня 1968.

ПОВІДОМЛЕННЯ РЕДАКЦІЇ

Подаємо до відома наших Вельмишановних Читачів, що широко знаний поет і професор Ігор Качуровський відтепер є членом редакційної колегії журналу «Світання».

Сердечно вітаємо його в нашому дружньому колі!

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ВОЛОДИМИР

ДВА ДНІ У ЖИТТІ ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА

(На двадцять'ятьріччя смерти)

Героїчна і мученича смерть Олега Ольжича, вночі із 9-го на десятого червня 1944 р. застає його на високому становищі Заступника Голови Проводу Організації Українських Націоналістів, тобто заступника полк. А. Мельника.

Його творчість нерозривно зв'язана із його героїчною і революційною діяльністю, і ніяк не можна розглядати якось будітмо окремо його поетичну творчість і політичну дію. Маємо на увазі, звичайно, основну рушійну силу його душі і творчості, а не якийсь механічний зв'язок поміж ідеологією і її публіцистичним виразом у поезії. Олег Ольжич у своїй поетичній творчості уникав і втікав від усього, що в поезії могло б звучати витертою чи зужитою патріотичною фразою. Він уникав усякої дешевої реторики, фразерства, фальшивого патосу чи дешевої деклямації. Він робив це так послідовно і так би мовити програмово, що його Муза вдоволяла і захоплювала навіть найбільш вибагливого естета нашого часу, яким був проф. В. Державин. Здавалося б на перший погляд, що це сам Ольжич відмежовував Ольжича — члена Проводу О.У.Н. від Ольжича — поета. Однак так тільки здається.

Я можу зосередити мою аналізу тільки на двох днях із життя Ольжича, на двох днях його найвищого поетичного надхнення, на двох днях, що вирішили... його мученицьку смерть.

Із двадцятьдвох віршів його посмертної збірки п. з. «Підзамча» десять написано продовж двох тільки днів. Це були отже два дні Ольжича-поета, два дні, в яких він написав десять поезій. Всі вони мають дату: 25-го і 26-го січня 1941 р.

Вже сам цей зовнішній факт указує виразно на виїмково сильний вибух поетичного надхнення, якесь сильне внутрішнє горіння, торжество чи драму.

Бувають такі періоди в житті поетів. Новітнє шевченкознавство зачинає усвідомлювати собі факт, що найсильніші поеми Шевченка написані продовж трьох літ, а продовж тих трьох літ у кількох днях одного місяця.

У такому стані вибухів емоційної ляви в душі поетів проявляється звичайно... найглибша сила їх творчості.

Сам зовнішній факт, що десять поезій Ольжича написано продовж двох тільки днів, каже нам пильно зосередити увагу на цих десятих віршах, на цих двох днях із життя поета.

Почування, що його я відкрив як домінанту у згаданих віршах Ольжича, найдокладніше відповідає і є немов клясичним прикладом

почування святости. Це те саме почування, що було предметом основного вивчення і опису у моїх працях: «Основна сила творчости Шевченка» і «Лицар Святої Борні».

Скажім це виразно: Це вибух почування святости в Олега Ольжича, поета і борця.

Пригляньмося цьому почуванню на основі опису і слів самого Ольжича, конфронтуючи їх із згаданими дослідженнями.

Це почування спадає золотим дощем на серце людини:

«Воно дощем спадає золотим
Тобі на серце, — і життя щоденне
Здається святом, палацом — твій дім.
І кожне діло є благословенне». (Ольжич)

Чи може бути сумнів у природі цього почування після цих слів? Це почування глибоко релігійне. Замало сказати релігійне. Воно містичне.

Порівняймо подібні описи цього почування у Шевченка:

«Серце б'ється любо, любо
І світ Божий як Великдень
І люди як люди!» (Шевченко)

Або:

«Думи серце осідають,
І капають сльози.
І хочеться сповідатись,
Серце розповити;
І хочеться — Боже милий,
Як хочеться жити,
І любити Твою правду,
І весь світ обняти!» (Шевченко)

Це почування нагло наповнює серце, немов спадає золотим дощем. У Шевченка: Серце б'ється любо, любо. Постає дивна зміна в нашому образі світа. Він стає нараз великим святом. «Життя щоденне стається святом» — у Ольжича. «І світ Божий як Великдень» — у Шевченка. Життя буденне змінюється. Дім стає палацом. «І кожне діло є благословенне» — у Ольжича. Хочеться серце розповити і весь світ обняти — у Шевченка.

Коли гасне це почування, світ немов чорніє і стається ще більш сірим ніж був. Але душа набрала якоїсь дивної, неземської, як здається, сили. Душа мужніша і сильніша.

Цей факт так описаний у Ольжича:

«І враз не стане. Курява дорог
Встає до сонця, і чорніє лик твій...

— — — — —

Земля широка. Мудрий в небі Бог.

І серце людське — мужнє і велике». (Ольжич)

Відповідне місце опису цього почування, точніше його погаснення, описане у Шевченка так:

«Мов прокинувся, дивлюся:

Село почорніло,

Боже небо голубее

І те помарніло...» (Шевченко).

У Шевченка село чорніє і марніє навіть голубее небо.

У Ольжича курява дорог встає до сонця і чорніє лик людини. Але залишається щось, що є візією чи відчуттям Божественности. Душа була ближче Бога. Душа була у вищих регіонах «буддгі», — космічного інтелекту.

«Мені так любо, любо стало

Неначе в Бога». (Шевченко)

Душа оживає. Вона чує голос Божий.

«. . . . Жива

Душа поетова святая;

Жива в святих своїх річах;

І ми читая оживаєм

І чуєм Бога в небесах». (Шевченко)

Ольжич не скаже нічого, що могло б звучати м'яко чи сентиментально. Ольжич утече від усього, що могло б звучати як сповідь. Він тільки підсумує сам вислід цього духовного стану у геніяльно простих, міцних, мужеських і я сказав би жовнірських словах:

«Земля широка. Мудрий в небі Бог.

І серце людське — мужнє і велике». (Ольжич)

Душа звільнилася від якогонебудь сумніву чи звуження своєї візії. Вона нагло бачить, що земля широка і що Бог у небі є Мудрий. Хоч дивні можуть нам здаватися шляхи світа. Бог дав тобі серце людське мужнє і велике і це є розв'язка для всіх твоїх сумнівів чи заблуджень.

Великим і мужнім стається серце людське після зустрічі із Божественною Візією Світа у буддгічній сфері Існування.

В інших віршах із цих двох днів читаємо немов точно продовження опису того самого почування:

Ось у вірші «Диліжанс» читаємо:

«І таким чимсь повні — чуєш ти —

Раптом груди, горло і повіки,

Що готовий взяти та й піти,

І ніколи не вернуть, повіки». (Ольжич)

Не тільки груди стаються повні якимсь невимовним почуванням щасливості, але ми так виразно відчуваємо, що ми доторкну-

лись якоїсь вищої і більш дійсної сфери відчуття. Безсмертність відчуваємо тоді не як вчення віри, не як догму, але як безпосереднє відчуття. Хоч це часто блиск такий короткий, що ми не годні вловити візії.

У описі цього почування я звертав увагу, що сильне зворушення і надхнення, яким воно розпочинається, появляється як правило у товаристві сліз. Сльози його відкривають, далі втихають, щоб вернутися при кінці цього почування, коли воно гасне. Шевченко одверто признається до тих рясних сліз блаженности.

Ольжич, очевидно, не буде говорити про слези. Але і він натякає на них зовсім виразно. Щось заповнює його горло і повіки. Далі груди ростуть, стаються повні.

Я так описував це з'явище:

«Серце росте, груди ростуть і цілий світ росте тоді разом із нами. . .

Груди немов поширюються. Віддих стає свободний і глибокий. Маємо над ним повну владу ... Живемо немов якимсь іншим повітрям». (Основна сила).

Таке почування незвичайної повноти грудей і віддиху виразно відчув Ольжич і дав цьому прекрасний вираз у своєму вірші «Диліжанс».

Те саме в інших віршах. Возьмім для прикладу «Сонну Венус»:

«... і почування, що в тобі росте,

Не будеш здатний ти назвати ніколи». (Ольжич)

Ольжич сам мусів поставити собі питання, як назвати це дивне почування, що продовж двох днів опанувало його душу. Може це любов. Ні, каже він виразно у вірші «Сонна Венус». Це почування він не годен ніяк назвати.

Ми все ж таки назвали це почування зовсім виразно:

Це почування святости.

Дивна річ. В такому стані душі Ольжич звертається до сюжету, як же далекого та екзотичного. Він пише вірш на індійський сюжет «Шякунтала» — тобто Сякунтала. Він відчув, що його почування якесь незвичайне, неземське, містичне і інстинктивно звертається у мало знану йому країну, немов би там було місце і слова для вислову отого почування, що для нього він не знає назви.

Що це притягає його до Індії?

«А у лісах пустельники веселі

Ще досі відають блаженства й чуда». (Ольжич)

Блаженства й чуда приходять йому на думку і заповнюють його уяву в оцьому дивному стані душі, що в ньому він два дні перебуває. Появляється дивне прагнення збагнути ці чуда. В образі

Сякунталі він бачить провідницю до цієї країни, свою індійську Беатриче, що мала б його у цю країну завести:

«В твоїх очах вся мудрість незглибима.
Ходім, нехай я спробую, закутий,
Своїми недовірами — очима
Її до дна пізнати і збагнути». (Ольжич)

Бгагавадгіта була б більш відповідною лектурою для такої цілі. Але про неї Ольжич не знав. Тим більше характеристичне оте його виразно висловлене прагнення пізнати індійську мудрість своїми недовірами очима. Ці очі отвираються для внутрішньої візії. Він відчуває, що був закутий. Він спробує збагнути незглибиму мудрість.

Оце дивне роз'яснення душі, це дальша дуже характеристична прикмета відмічена виразно всіма, що його переживали.

(Далі буде)

Галя МАЗУРЕНКО

КАРМА

Перед двором — немов на сцені. Дехто свистить, а хто регоче,
Король із казки Андерсена прийшов похмуро, без сорочки.

Із Індії привезли злото й коштовні речі португальці,
А він? Порану, шаблю, горде обличчя і в чорнилі пальці.

Коли корабль горів, поплив він, у зубах поема, напівголий,
І не втопило море диво, яке не бачило ніколи...

Сміялись лицарі та вчені, та не сміявсь невільник-хлопчик,
Король із казки Андерсена такі зажурені мав очі.

Старий, занедбаний, голодний. Нема в осміяного сили!
Що жебрав раб напередодні, китайський хлопчик, то вже з'їли.

Є в Португалії могила, забута смерть і надпис стерто.
Напів плющем її закрито: Тут Камоенс, король поетів».

**
*

Світ чудовий у персні-обручці. Я поверну її на пальці.
Срібним колом підіймуться кручі і струмок задзюрчить по гальці.

А коли розпалять пожежу, як попалять в полову мрії,
Залишиться полум'яна вежа. У вогні вона не зітліє.

По золі язики, мов коні хай топочуть, гребуть полову.
Перстень мій чарівний. По закону я сотворю свій світ наново.

Левко РОМЕН

ПАЧАЛАПАНИЙ ЦЕМЕНТ

МОТТО: Точать — без огуди! —
націю-каліку
ці «татарські люди...»
І невже довіку
як було — так буде?!..
Автор

I

Це тут пішник ось поновили...
Я в затінку дерев іду
І нитку дум своїх пряду —
Про Божий світ, що й досі милий.
Думки ж у білий світ летіли...
Аж нагло — гульк! — знаки сліду:
Познаку він лишив тверду —
Його ступні чийсь відбили,
Коли ще цемент не засох!..
Думки майнули про малечу
І думи — дзвоном на сполох...
Дітей пустить — на голотечу,
Щоб там по душах, по гливких
Чалапав хтось, — страшний це гріх!

II

Та думка вже й про долю України
Так хижою совою враз гуде:
Хай виросте юнацтво і тверде,
Віків же слід, чалапливих, не згине...
Нова от-от хуртеча як нарине,
Міць блискавиць знов громом упаде
(Здаля вже він у хмарах десь гуде!) —
І вічністю тоді мигнуть хвилини...
Чи ж братові дасть руку брат,
Коли йому зчалапано всю душу?!
(Ще прадідам толочив супостат!)...
О Боже, як у них любов я зрушу?!..
Сумління їх прокинь зі сну, збуди —
Не дай на глум нової десь орди!

III

Тебе чалапали — із заходу і сходу,
О, земле-страднице, чорноземе гливкий!
Несли й із півночі, і з півдня — залюбки! —
Мечами — смерть, на лезах — і «свободу».

Пропахла кров'ю ти аж до щирця, до споду...
А там же так гудуть минулістю віки,
І звагу збуджує той гук віків лункий,
Відлунює в піснях прапрадідного роду!

Тож прислухатися до тих глибинних звуків —
Для душ столочених цілющий це бальзам:
Як не себе тепер — то визволите внуків!

І сонце радісно всміхатиметься вам,
Бо зашрамуються душевні врази-рани...
І зацвітує знов чорнозем наш рахманний.
21-23 IX 1962

Левко РОМЕН

МОЛИТВИ ГНІВНІ

Під північним сяйвом
В льосі аж чверть віку
Кальнишевський млів...

Ні!.. моливсь — не зайво:
Націю-каліку —
Гнівом ізцілив!

Гвалти ті щоденні —
Це ж мов попуст Божий —
Хоч гнобили нас, —

Та ножі свячені,
На мечі вже схожі,
Оспівав Тарас!..

Та цього — замало:

Царських людоморів
Не спиняв той гріх, —

Знов заклекотало...
Збурений на морі
Де ж бурун би втих?!..

У живі знов очі
Хижа бреше влада, —
Лле наш піт і кров...

Ні! — слова пророчі:
Лиш своя облада
Верне волю знов!

1967.

Увага: Із збірки «Дуб-Нелин», що незабаром вийде друком.

«Доісторичні чудові мітологічні вірування віками переходили з покоління в покоління і мали свій вплив на духа нашого народу, а в тому й на геніяльного духа Т. Шевченка».

Ф. Онуфрійчук: «Світ рослин у творах Т. Шевченка». (Дивись — Бібліографія цього числа журналу).

ВОЛОДИМИР

СОНЯШНИКИ

(Картина Софії Зарицької)

Е т ю д

Ми є соняшники. Нас багато в гущавині городу. Ми виповнюємо собою цілу картину.

Ми всі відчуваємо сонце, сприймаємо його світлу істоту кожною клітинкою нашого тіла. Ми бачимо його. Кожна клітинка звертається до нього в любові і пошані.

Воно живить нас своїми життєносними проміннями. Ми до них присмоктуюємося і п'ємо проміння сонця як ваші людські діти п'ють молоко матері. Але ми щасливіші за ваших дітей. Ми п'ємо цю розкіш щодня і щохвилини.

Ні, ні, це не є молоко. Це дивне питво розкоші, що летиться з гарячих жагою уст променів, сповнює все наше тіло і досягає найглибших корінчиків у землі.

Ми сповнені сонця. Ми його найвірніші діти. Його правдиві поклонники. Ми не тільки п'ять разів на день б'ємо йому поклони, ми цілий день в екстазі звертаємо наше чоло до його величного, ласкавого, розкошедайного обличчя.

А може це тільки Око Всевишнього, що дарує нам свою всеохопливу любов так щедро як нікому у світі? Ми ж Його діти.

Ми виринаємо із синьої, таємничої гущавини. Вона теж сповнена життям і носить його у своєму всеобпливому лоні.

Ми виринаємо із синьої, таємничої гущавини життя.

Залюблені в сонце ми відтворюємо його своєю істотою. Ми подібні до його образу. Ми створені на його образ і подобу. І на свій образ і подобу ми бачимо нашого соняшного Батька.

Ми щасливі в нашій невтомній праці. Збираємо промічник до промінчика і нагромаджуємо таємну силу сонця у наших зернятах, щоб жити у майбутніх мільйонах літ Сонце-Світла.

Ми так радо даємо наше сім'я пташинам, птахам і людям. Ми нічого не хочемо від світу. Ми щасливі тим, що даємо. Ми хотіли б найрадше дати людині нашу соняшну душу, — душу, яка все звертається до сонця. Людина часто її не хоче. Вона воліє наш олій.

Нас люблять мистці і мудреці. Ми відслонюємо їм тайницю нашої істоти. Ми такі щасливі, коли вони нас люблять. Ми так бажали б, щоб вони відтворили нашу істоту, наше променисте сіяння.

Нас любить цілий нарід, такий працьовитий, щирий, сонцелюбний як ми. Вони теж діти сонця і наші браття. Вони нас плекають у своїх священних гаях і городах. Вони розуміють нашу красу. Ми найбільше щасливі від доторку руки молодої дівчини, що нас плекає.

Коли ми в'янемо і засинаємо глибоким сном, ми теж щасливі. Бо за нами і перед нами синя гущавина, з якої вириває все життя і ми наново родимося з наших сонцевірних душ. Ми існуємо у вічності синьої гущавини життя. Наше коріння ще десь глибше за неї. Ми думаємо, що це таємнича країна там, де сонце ночує. Там усі наші види дримають тугою за багатством наших форм.

Це, мабуть, світ Вічного Мистецтва.

Ми, кожний із нас, такий самий і всі такі різні, інші і неповторні. Нас так багато. Ми не є одним тільки сонцем. Ми повторюємо його форму у тисячах своєвидів.

Сонце є в кожній нашій золотій пелюсточці. Таємна сила його вічності є в нашому серці, бо ми його найвірніші діти.

Ми є соняшники. І ми виповнили собою цілу картину без решти. Тільки десь у сутінках, у прірвах між нашим існуванням проглядає таємнича сила синьої гущавини. Але і там, як і скрізь у світі, — як на цій картині, — існує повнота і сила життя, — потуга оцієї незбагненої синьої гущавини за нами і перед нами.

Світлана КУЗЬМЕНКО

НІКОЛИ НЕ МОЖЕ...

Ніколи не може — й не треба —	Чи вимінять щастя на гроші,
Буть щастям в житті кожний крок	У жмені набрати краси,
Не можна в безмежному небі	Не бачити в ранки хороші
Усіх полічити зірок,	На квітах краплини роси...

А втім... Хіба кожні долоні
Хотіли б торкнутись краси —
Навіщо глухому симфоній,
І сяйва сліпому в росі?!..

ЗА МОРЯМИ Й ГОРАМИ...

За морями й горами — променем мені —
В дні погожі і похмурі. Дивним сном у сні:
У серпанках райдужних, ніжна у собі —
Розпростерла ув обіймах далі голубі,
Перемита росами, чиста і ясна —
Замість стрічки — сонце в косах, а в очах — весна
Усміхом веселковим світиться здаля —
Прадідівська, батьківська і моя земля.

П. САВЧУК

СОНЕТ

В. Л.

О, серця біль! Немов її я жду!
Щемить душа, згадавши в самотині:
Ті ніжні пестоці, немов дитині, —
У ніч ясну співала у саду.

Невже то все було лише у сні?
Як ми чуття переливали в душу:
За що тепер я мучитися мушу, —
В самотності, у споминах тих днів?!

Чомусь синіють спрагнені уста,
Хоч в серці струм гарячої любови:
Козацької ще повні вени крові, —
Вона ввижається, немов свята.

Не вернеться буття ночей приємних
І тих розмов, що ми вели, таємних!
20-го березня 1967 р.

СОНЕТ

О Клію, звуків ніжних струн
Твоїх я слухаю і плачу, —
Бо в серці той грізний бурун,
Що душу розірвав козачу.

І ллються сльози, вік перлин,
Старечу душу рвуть журбою, —
А хочеться ще тих хвилин:
Під рідним сонцем у спокою.

О Доле! Ти всьому вина,
Не слухала мого благання, —
Дала отруту, не вина,
Яку я випив без вагання.

Чому такі думки понурі? —
Бо все життя минуло в бурі!

14-го лютого 1967 р.,
11-та година ночі.

(Складено Божим надхненням
за 15-ть хвилин).

Лариса МУРОВИЧ

РІКА

Пам'яті мого Батька, що відійшов передчасно

Пливе ріка крізь первісні простори
І відбиває в собі скелі й гори,
Свої думки у плесі відбиває,
І тугу за отим, Кого немає.

Хоча його нема, та мусить бути
Невидний зорові, і скрізь відчутий
У шумі вахлярів дерев розлогих,
Що від віків окрилюють дороги.

Ген-ген палає вогнище в долині...
Чи допливу до нього ввечір нині?
Чи вчую спів Жерця, що з книги Веди
Нам славить простір — гимнами Ригведи?

Краса землі — немов краса санскриту,
Ріка шукає Князя світла світу,
І дзвоном хвиль дзвенить ріка в безкрає:
Чи він там є, чи там його немає?

12. XII. 1963.

ВІРА

Хай теолог розв'яже ниті:
Звідкіль ти, віро, де зросла?
А я скажу: з тобою в світі
Щаслива навіть доля зла!

Без тебе й Жив* не знає пісні,
Не доторкне людей крилом,
Без тебе й Лада** в предків лісі
Не напахтить евшан-зелом!

Ти наче Духа — кров духова,
Вогонь із Дерева Життя, —
Твоя благословенна мова
О, віро в вічне вороття!

Та що ж, як стрінем над зірками
Цю віру вір? І як нам бути?
Заплющмо очі, щоб серцями
І мислями — зглибляти суть!

1964

* Жив — бог життя у наших предків, що перетворювався в зозулю.

** Лада — богиня весни і любови.

ДУХА СКУПАВШИ В ОГНІ...

Духа скупавши в огні —
Вірним йому будь віднині...
В темні, як ніч, наші дні
Змилять шляхи низоплинні.

Люди ж не бачать людей,
Напряг згубили до Бога, —
В ямах заздрених очей
Грізна панує тривога.

Де ж то нам сяє Мета
Покликом гасла до бою?
Котра ж дорога свята
З'єднана в згоді з тобою?

Стежку — що вгору — пройди,
Речником бувши вогню ти,
Ніг випікай там сліди,
Біль хоч ятріє прелютій.

Тіло твоє, як згорить,
Лишиться духа палання,
Край весь обійме в ту мить
Дажбог — промінням світання!

1968

Р. ВОЛОДИМИР

ЙОГО СВІТ

Пришелець, та ще й який недібраний — двигтіло в його свідомості. Дивиться на довкільне шамотіння, наче в акваріум. Тільки ж чудне воно, більше на загрозливі нетрі схоже. Скільки й найрізніріднішого створіння! Скільки боротьби за вижиття! Раптові порухи, голодні погляди з-під лоба... Он хоч би в того, що кудись безцільно шляється — руки в кишені запусчені, вигляд понуруватий, так і зачіпки шукає. Жінки, та й ті тут якісь непевні, проходим безсоромно в очі зазирають, значуще посміхаються. На розі, біля корчми, чи там «салуну», як отаку таверну по-їхньому називають, побили певно когось, або пограбували — суматоха така зчинилася... Нарешті прибула влада в оцей куток беззаконня. Легітимування, допитування...

Спроквола вщухає замішання, юрба проріджується, тут же й ліниво сонце заходить за гострий виступ дому, тьмяно тіні насуваються. Та передишка така ненадовго. За хвилину все наново зав'язується, нервовий живчик долішньої вулиці різко підноситься, поси-

лений припливом крові із завулків. З голосника розлунюють звуки дикого, хаотичного наспіву, надають напасливого характеру всьому оточенню. Під неспокійний, ламаний ритм твісту вкладаються рухи кольорових молодят, що заводять танок таки насеред дороги. Від самого споглядання завирує в голові. Більш ковтка джерельної води — спрагненому горлові, жадає душа одної сумирної години відпочинку. Але де ж її тут знайти? Подалік важенно гуде, чавуном віддає місто-левіятан у димах.

Над поруділими дахами черговий раз, тільки вже трохи ізкоса виплигає грайливий промінь, на мить поразивши зіниці натомленого споглядача. Прищулив очі. Знову розплющив. Побіч його лавки приліг до вицвілого, запорошеного й на січку висушеного морогу якийсь занедбаний чоловічина. Вступив безвладно у стерню роздуде червоне обличчя. Довга шийка плоскої плящини проглядає із задньої кишені, вказуючи, що її власник не тільки ледащо, але й нерозкаяний п'яниця. Зрештою, нормальне видовище по бульварах світової столиці. Позаду злопотіла крильми сполохана голуб'яча громада, збиваючи вгору куряву сміття, порваного паперу. Чим же воно, численне птаство, на цьому мертвому бруку погодується? Аж ось вибігає навпроти птиці дівчатко з мішечком кукурудзиння. Занадилася нізвідкись і ціла зграя горобців. Он де всіх їх притулок — серед битого шляху.

За невеликою огорожею зчіпилися два, супротивної масті, собаки — що вже за гаркотня, скавуління піднялися, аж п'яниця почав із трудом розліплювати набряклі мішки під очима. На кін паркової галявини підвезла молода мати манюсіньке немовля у возику. Нахиляється, підносить його гордо у висоту, тричі розцілює, ніжно на долівку опускає, всіляк заохочує — час тобі, мовляв, привчатися перші кроки ставити. Справді пробує воно, а втім зашпорталосся, з ніг збилося, тут же й ниць паде, водночас і рученя об розбите скло пляшки з пива калічучи. Заходиться плачем, аж серце в затривоженій матері стискається. Тулить його до лона, ніжку в капець взуває, ручку хустиною зав'язує, поспішає геть, а воно все репетує... Болить! Болить нестерпно і його, що до всього із зажуреною думкою німо придивляється. — Морд на головній вулиці! — непокоїть, на зміну, вуха протягла рецитація рознощика вечірньої газети. — Взуття почистити! — вторує на розі хлоп'я. Не залишать і його в супокі на лавці — підходить якийсь худощавий продавець, набивається із своїм дрібним товаром. Негодування мутною хвилею до горла підступає, гірко стає, слини не проковтне. Що за світ! Безглуздя якесь! Нужда і злочин... Чому? В країні, де всього подостатком... В'яло, пригноблено розшукує загнана в кут пам'ять за пристанню біля далекого берега. Відчуває знеможливу втому, вп'ялює зір у непроглядне, все далі, далі, куди вже нікому із присутніх не сягнути.

Десь під похмуро-стемнілим Явірником вириває розіпняте шатро густої мли — одна велика, від стіп до голови закурена, відмежована від світу колиба. Все там ув її нутрощах, з рослинністю, всілякою твар'ю, людиною, поснуло глибоким прадідним сном. Тільки запінений потік на самому дні вологої яруги завжди журчить — свою невтишну, незговорену розповідь з каменю на камінь переливає. Заслухавшись, закам'яніли старовинні богатирі, щезають у хмарах їхні випростані шпилі, западаються у провалля оголені ребра пощерблених узбіч. Нічого отому запротореному острову — пристановиську легенди, до сколочених вод світової повені! Не на те ж і вона ожила в його уяві — картина безмежної віддалі, набринілого в душі минулого, куди вродливішого від настоящего кубла теперішнього, головне — природнього, нескаліченого буття? І так, і проте — не повністю. Чітко доходить до його свідомості — ще щось суттєвіше, правдивіше, міцним покликом озивається з відпечатаного на плівці пригадки пережиття... Що саме? Мусить вона насправді безмірно вартісне бути, зрештою не зазнало б тривалої тямки, такої стихійної відтворчої сили. Що ж у ньому взагалі такого величного могло скластися? Більшого як життя? Напружено мислить... А все ж життя — тільки дочасна вартість... Значить є, повинна б адже бути досконаліша міра — вічна. Вічна? Так, саме! Наступило прозріння. Отже — знайшов! Оце ж і відповідь на невловний допит. Яка ж якість може бути ціннішою, як вимір поняття знаменником вічності? Себто — увіковічене життя саме й тим відчутним голосом, що до нього тоді з таким неподатливим зазивом промовляв із утриваленого буттєвого досвіду. А втім, яка власне спільнотна нитка є великою таїною вічності й отією одною, пережитою ним, часткою її? Що ж дійсно такого засновного, знаменного, незнищеного пройшло в його ранньому існуванні, яке б, усуміш, гідне було віки перетривати? Невже справді було щось таке? Тією тоншою в людини свідомістю знає, що так. Але чи зможе ж невмирущі в собі первні сутнього відокремити, назвати? З яким зусиллям і не старався б їх відкрити, найменувати — все надаремно. Тількищо подумана та чи інша прикметність зразу втрачає чомусь вищий свій зміст і немов видихається, половіє. А, всупереч неспроможності одуховити і конкретно виявити певний символ краси, гідності у своєму особистому минулому, в той же час нероздільно панує в душі світле переконання, що вони були, жили самостійним буттям, пишалися живим утіленням у ньому. Отоді саме вершин сягало його справжнє, чисте, непідкупне, нестерте впродовж усього існування, життя. Та в чому, власне, світлість і піднеслість його? У красі почувань, чистоті думок, необмеженому ширянні, змаганні до духового абсолюту? І знов же, як тільки убрав символи в доступні йому слова, вони вивітрувалися, втрачали свою незайману первісність. Котрий раз під ряд опановувала непорадність...

Коли ж увесь умовий процес отих даремних його роздумів сходив навмання і таки завів наприкінці, розкриваючи йому, безпомічному, знову очі на глумливу, яскраву навколишню дійсність, якомсь мимохіть, несвідомо, віддався він удруге напливові поновно воскреслих тонів, красок, відчужань, легкому й чарівному приторкові тієї цілющої доби його світанкової свідомості — пролітної юности на порозі зрілого віку...

Аж тоді легітним подувом творчого надхнення подіяв на нього благословенний час даного кожному Богом невинного проростання. Чудово так ураз, свобідно, висотньо і звершено зробилось. Спасеного повіу вершинної течії аж ніяк не змогли більше забити приземні скреготи і пригнітливий сопух долішньої портової вулиці. Оце бо:

Запашним узбіччям ялівця, смечини й соснини вертає він навпростець, усе під гору, до ялин і, ген, у хмарах — скель і ко-содеревини. Бує сивими просторами і ніколи йому не надто того піднебесного мандрування. Куди не повернеться — навкруги гірська воля, стихійна цілинність. А не заблудить же? Не чигає дич? Не виснуть незвідомі небезпеки? Що там! Нічого не лячно. Потопає в цьому відлюдді, як риба на своїх глибинах. З верха на верх, а з бору в бір... Залишає, з черги, за собою пропасні звори й густі смуги дрімучих борів. Виходить на кичеру... Обіруч, продихані свіжістю, замаєні первоцвіттям, приязно розступаються левади, мирно дають йому прохід. Бачить визволенім серцем, відчуває окриленім тілом... у природі вітає Князь Миру. Ось він, сяйний усесвітньою любов'ю і думкою на блискучих високостях... Такий же сам, як тоді вперше з образу сільської церкви сходив до нього між золотокосими хвилями збіжжя. В його 'обняття ось він і дужою ходою змагає — скупаними у вітрах полонинами, відгородженими бережними руками газдів зеленими пляями і царинками, понад висохлі до білого вориння, повз родзвінну, здивовану маржину, що на попасі, вперед, назустріч привітальним ласканням предвічного Дажбога, все вище вгору й вище, залишаючи довкіль далекі, синьо-замлоєні верхи... Отак, гордими ґрунями, на найвищій шпиль збився, куди вже й шуліці, ні беркутові неохота.

З вершинно-вітряної точки охоплює поглядом безкрає привілля. Світляносизі пасма хмар обдають тихе замир'я в бездонній низовині. Неозоре безмежжя ніжно манить у свою чарівну далеч, багату на всякі обіцянки. Яка ж ти прекрасно, верховино! Яка принадна постать, який пречистий віддих, який соковитий ґрунт і джерела! Оце ж той жаданий світ, в який Антеєм поринути б, куди б іти і йти до заповітних цілей! Оце й життя навпроти, яке щиро, чесно, величньо і пам'ятно прожити б! Тоді й віки з лиця землі ніколи не зітруть. Старовинний краю, який же ти без тямки давній і водночас молодий!

Знічев'я — з усіх долин доноситься сумирним подихом мрійливо-райська музика численних дзвіниць, цілу Гуцульщину на недільну відправу скликає. Відчував, як ніколи раніше, в собі корінні прадідні поштовхи, певен, що буде всі оті невисказані порухи душі сповняти до віку. На мить стає солодкий! несплачений довг супроти свого рідного, подавленого світу... Здаля, мов із казкової бувальщини, тонко снувалися-нанизувалися на стрічку, і, скріплені на хвилях дзвінкого повітря, розгомонювали задушевні звуки флюяри. Підносилися у кристалеві простори. Наплив нечуваного щастя поширював груди. Ясна думка підказувала — запиши прозорий оцей зліт духа на вічну згадку — що ти Людина на Господню подобу, до безсмертного створена! Щоб ніколи, за ніяких умов, недуги, горя, нестерпних ударів, невдач чи падіння, не забував отого світлого, оздоровного гірського поклику!

З надміром життєдайних сил опускається вниз, назад до передпіль злободенних змагань і сутичок. Веселі вівчарі вибігають зо стай, вітаючи — Готуйте і для нас там місце, прибудемо не за день, то за рік-два... Знайте, як настане пора, будемо готові, тільки покличте. — Всі будемо готуватись і вас виглядати, здорові будьте, легіні! — і розкотисто заливав високогір'я бадьорий відгомін.

Вийшла з гражди газдиня, винесла в полумиску кулешу з будзом, налляла в горщик маслянку з глечика, подала, припрошуючи — Нати, закуси, синку, та попей, відай ще далеко тобі додому. — Поблагословила на дорогу. — А не забувай же там нас, як будеш у долині, згадай коли зі своїми. — Спасибі, тітко, доки житимем, не забудемо!

Як палаючий, пільний мак, у квітчастих кісниках, сніжно-білій сорочці й козушку, в рясно вишиваному переднику, гаптованій спідниці й вимережаних постоліках, переступила йому шлях біля криниці свіжа, розкішна дівка з повними ведрами. Задивились одне на одного, зацікавили на декілька хвилин. — Надійної ворожби й годі прохати, дякую, красуне. — нарешті виговорив, щоб щось сказати. На мить осмілилась. — Щасливо вертайтеся, паничику — і знов скромно замовкла, тільки очі приязно договорювали.

— Повернувся б, як би то на мене ждали — таки відважився.

З відер хлюпнуло водою, дівчина опустила вії, не знаючи, що випадає незнайомцеві казати, а тоді — Кому охота, тому воля — порятувалась приповідкою. Підступив ближче, попросив, чи може напиться, а вона лиш усмішкою заохочувала. Нахиливши відерце, він щедро впливався джерельною водицею, при тому торкаючись її руки...

Вечоріло, найвищий час настав подаватися в низи, а Бог свідком, як дуже не бажалося розставатися з висотами. — Повернуся!

— неохоче відходив, кількакратно озираючись. Сині її очі незабудьками здоровили його.

— Будемо сподіватися, — вже здалеку долинуло тепле дівохе «на прощання»! Довго, довго ж воно відгомонювало, світами за ним уганялося, а він ще й досі не зумів здійснити святої обіцянки. Ось навіть і тепер: почерез нічний шум, незугарний рух і штучний блиск великоміської вулиці чужини, чітко як тоді, вчуваються сердешні, довірочні її слова. Але вже більше не ранять, ні не переслідують, а лише чутливо, тужливо нагадують, наче горнуть до себе. Він ще хвилюється, — Господи, за що проміняв світлість, чистоту, природність! За потугу, лябіринт нервів, темінь підземелля, холодний закон життя... А враз зогріває його спалах далеченної ватри. Горітиме повік, невмируща вона. Хто при ній вірно триватиме, протиставитиметься, тут і там, уторгненням у життя низьких пристрастей, будуватиме світ краси. І тією думкою міцнішає вже. Така відчутна важлива переміна в ньому. Зникає невтишна мука повсякчасних нездійснених бажань, минається тривога перед злигоднями майбутнього, щезає біль від незагоєних ран, що їх щедро наносило минуле, нема вже опірчення, ні досади від повільного перекоту мутної хвилі сучасного.

— Що з того, що життя далось взнаки, пошарпало його, понівечило цвіт юности, здоров'я волокицтвом надламало... Що немає пристановища, певного заробітку, родина допомоги чекає, а він немаєтний... Що приятелі в біді покинули, свої відцуралися, а чужим байдуже... Що з того, що правди нема на цьому світі і зло в ньому верховодить? А ти все ж таки добром сповняйся, живи істиною. — В серці наново воскресала велика сила, що народжувалася із зерна вссохлиивої любови. Напрочуд гарно було йому, дарма що довкруги гриміло й заводило невтишне, незугарне, сучасне. Як день, так ніч.

Хоча й у самого зайвої не знайдеш, вигортає з кишені дрібну монету. Ось тобі, підкріпляйся. — А там устає з насидженого місця, замішується в середину гулу й суматохи, а проте, на душі любо. — Твори добро, будь свідком правді.

Галя МАЗУРЕНКО

ЗГАДКА

Два рядки із слів спіймаю,
Пригадавши як з Олесем
Ми зустрілись край трамвая,
Ледь не впали під колеса.

Як поет, з очима хлопця,
Що уперше світ побачив,
Говорив про тепле сонце,
І про те, як небо плаче...

Юрій БУРЯКІВЕЦЬ

ВЕСЕЛКА

I

Ми самоцвіти серця не збираєм,
З термометра тих крапель, що блищать
Душечним смутком і не погасають,
Відлунюються спомином край хат.
Кого ж покличе Леля, таємничо,
Одягнута в золототканність шат?
Од видноколу усміх на обличчях
Сяйне, прикраситься думками враз.
Замріється береза на заріччі,
Священна стежка в зіллі простяглась.
Там животворчий смолоскип жевріє,
На свій чекає у блаженстві час.
Надію воскресіння ще леліє,
З калиною понад сагою в'яз.

II

А ти, о, Ладо, щедро самоцвіти
Розсиплеш, зачаруєш зір і слух.
Ми станемо замисленими дітьми,
Що вранці оглядають за вікном
Черешні й сливи в матовім сучвітті,
Коромисло твоє понад Дніпром.
— То набирає воду Бог — прокаже
Так мати — защебече сад кругом.
Лілова тіль на виногрона ляже,
Дзвіночки задзвенять в росі густій.
На дні душі вкарбуються пейзажи,
Ті мислі, як найкращий жмуток мрій.

III

А я пригадую дитинства пору,
Край узбережжя бовтались важкі
Тумани і ріка така, як море,
Бурунилась, полинули дзвінкі
Пісні дівочі на Купала рано,
Були на воду кинуті вінки,
І промінь сонця мертві хвилі ранив,
Щоб для життя воскресли, з берегів

Виходили. Мерцани сплеск багрянний
Гусей тривожив біля жовтих плес.
Від радості ті гуси гелготали,
За куширями загубились десь.
Були красунею, яка пропала,
І запечалила мій всесвіт весь.

IV

Цвіла, либонь, акація надиво,
А ти, веселко, два кінці ріки
Оперезала в гречних переливах,
В щедротах хизувалась залюбки.
Була, немов стихія у просторах,
Що існувала так усі віки,
І породила з світлом лісогори,
Щоб Леся оглядав дніпровий край.
В той час, оселі позабуло горе,
І дещицю свою згубив відчай.
А ти за дальні вітряки спустилась,
Щедрот жбурнула на чаклунний гай.
Ти перлами долини наділила,
Нам проказала жагідно: «Прощай».

V

Я знаю, ти над цвинтарем убогим,
Де моторошно терни поросли,
Поблискуєш зорею на дорогу
Для непохибних душ в стокротній млі.
І по твоїм мосту, по квітних сходах,
На небо линуть в буревії злі,
Подібні на рибалок в бистрих водах,
Коли стихія хвилями кипить...
Я відчував твій медоусний подих,
Жемчужини переливались з віт,
А я стояв і плакав від невдачі,
Що серце від самотності болить.
Ти нерозумному йому пробачиш,
Вонно ж, мов інтермеццо згубних літ.

VI

А я, коли тебе на сіножаті
В годину смутку ще зустріну раз,
То будеш ти для мене, мов дитяті

Тим рефлексивним зайчиком, що в нас
Від дзеркала блищить у день промінний,
І падає на дуб за перелаз.
О, я згадаю вечори гостинні,
Гасився жар потьмарених зірниць.
І бачив Чур, як сновигали тіні,
Прислухувався в щебетання птиць.
Я лугом йшов світанок зустрічати,
Ще місяць заглядав на дно криниць,
А ти коромисло своє з-за хати
Перекидала, ніби у життя
Ворота з барв робила пребагаті,
Щоб не забув до краю вороття.

VII

Розтанули ворота ті барвисті,
Мов срібна прошва місяцю в садах.
Зашарудить ровами падолиста,
Марудним блиском горизонт зачах.
Так що ж — розсип ти самоцвіти радо,
Я стану тим кришталем, що в дротах
Свій резонанс шле за мережі владно,
І в телефонних аж дзвенить стовпах.
Бо та стежина, що була у білім,
А з нею і червоний, пишний глід,
Пропала. Гуси ще підводять крила,
В мою примерклу сторону летить.
Я все ж зрадію, як тебе ізнову
Побачу, усміхнуся на привіт,
Бо незрівнянно ти п'яниш діброви,
Де ще ячить мого дитинства слід.

Примітки: Мерцана — богиня зорі і світанку у наших предків.
Чур — бог меж, Ледь-Ладо — бог весни.

О. ВЛИЗЬКО

КРОВИ Б, КРОВИ І СИЛИ

Крови б, крові і сили відерцем
Святогором понести до мас...
Як би можна помножити серце,
Я помножив би тисячу раз!

І роздав би, роздав би, роздав би,
Як проміння моєї снаги,
Так, що світ загорівся б і став би,
І розбив би старі береги!

ЕСКІЗИ ГАЛІ МАЗУРЕНКО

Наша мисткиня-малярка і поетеса, д-р Галя Мазуренко, була запрошена взяти участь у малярській виставці проф. Богуша. Це вже ХХ-а з черги виставка. Особа проф. Богуша втішається в Лондоні популярністю в малярських сферах і з його школи користають численні англійці. Наша малярка здобула там золоту диплому.

У цьогорічній виставці вона взяла участь дев'ятьма ескізами, акварелями, які приміщено на почесному місці. Їх тут високо цінують так за мистецьку техніку, як і за оригінальність її бачення і відчуження світу. Її візія починається докладно там, де кінчиться наше щоденне його бачення. Внутрішню суть предметів бачить вона у барвах і так цю свою візію перекладає чи представляє для глядача.

В основному, із технічного боку, це своєрідність імпресіонізму із виразним нахилом до абстракції. Глянувши на цілість виставки, зауважуємо, що її картини визначаються тут найяснішими барвами. У своєму малярстві Галя Мазуренко є оптимістка, коли в образах інших бачимо часто пригнічення чи навіть трагізм.

Міцно зарисовану постать чоловіка, наприклад, бачимо у перспективі його могутніх плечей і тільки чверть профіля його обличчя ззаду, у сильно вирізьбленій лінії чола і щоки. Ціла постать дихає могутньою вітальною силою налитого сонцем обличчя.

В інших картинах бачимо мотиви аудиторії із молодечими постатями у «президії» за столом. Щось ця молодь проголошує. Напевно щось добре і ясне, бо так бачить їх наша мисткиня у світлих, ідеалізованих барвах. Вона виразно радіє на їх вид. В іншому ескізі бачимо якогось професора в окулярах, що теж немов промовляє до аудиторії. Позаду, немов на високій сцені, якісь ідеальні невловні молодечі постаті. Немов світ юних ідеалів, які цей професор проголошує. Зрештою, можливо і інші змісти можна «прочитати» у тих образах, але в кожному випадку вони дихають свіжістю надхнення. Вони призначені на те, щоб давати надхнення.

Такий малярський світ Галі Мазуренко.

Музей ім. Т. Шевченка зберігає серію її картин, подарованих нею, як ілюстрації до її віршів. Їх зміст — це абстрактно-філософські візії у пливучих і рухливих барвах. У цьому світі форми ще тільки творяться, чи може власне їх сутність не вміщається у тих формах, що ми їх бачимо в нашому щоденно-ужитковому баченні світу. Ці картини лежать в пінакотеці, неоправлені в рамці і ждуть... і ждуть на... нашу власну виставку її образів.

Володимир Шаян

ТИША

Карлейль гукає: «Тиша і мовчазність! Вівтарі можна б підносити на їх честь, коли б наша доба сприяла будуванню таких вівтарів»!

Як же часто слово не є тим, що висловлює думки, бож слово належить часові, а мовчання — вічності. Тому то бджоли люблять працювати мовчки, думки — у тиші, а хоробрість — у секретності. Проте, даремно думати, що значливими словами людям не слід порозуміватися. Уста ж можуть проявляти і красу їхньої душі. Тому від хвилини, коли хочемо щось людям сказати, ми мусимо заволодіти спокоєм. І коли в такій хвилині не прислухаємося до наполегливих вимог тиші, ми зазнаємо небесної втрати, якої усі скарби людської мудрости не зможуть надолужити. У такій хвилині ми знехтуємо й нагоду почути мову іншої душі. А в ній живе багато душ, що вдруге себе не проявлять.

Буває, що ми любимо тоді багато говорити, коли життєва сила в нас послабилась, або у хвилині відсутности реальности чи браку свідомости про наших ближніх. І не раніше ми повинні промовити, аж поки хтось остереже нас, що свята брама таїни замикається.

Людино, коли тобі дано зійти на мить також у власну душу, до тієї глибини, де янголи співають, де люди живуть, ти запам'ятаєш не слова янголів або руки улюблених людей, але ту божественну тишу, в якій ти знайшла себе.

Проте, крім цієї животворчої тиші є ще інша тиша, до якої належать тіні сну, смерти і небуття. Це тиша летаргу, але як довго вона мовчить, її не слід жахатися. Людино, стережися, бо коли наглий випадок збудить летарг, тоді він стане дибки на своїм троні. Вартуй, бож у той момент буденне життя замінить життя великої поваги, у якій усі ми безсилі. Те життя, у якому сміх мовкне, у якому ніхто не слухає, у якому несила щонебудь забути.

Свідомість існування темної сили та її небезпечних проявів спонукує нас зупинитися у глибині жахливої тиші. Там, як буде потрібне, зможемо стерпіти власне мовчання і власну ізоляцію. Але мовчання помножене, мовчання юрби станеться надприроднім тягарем, якого нез'ясована важливість убиває й найміцнішу душу. Може й тому ми частину свого життя посвячуємо шуканню місця, де немає тиші. Та двоє чи троє людей там не стрінеться аж поки хоч одна їх думка не прожене невидного ворога. Коли ж несила святої тиші викликати, вона часом сама закрадається поміж деяких людей, тихо паде на них, щоб їхні очі спрямувати у містичний край священної

краси. Тоді ті люди будуть до нього спішитися, але уникаючи настирливих душ. А там вони будуть уникати й себе у страху, що тягар ворожої тиші міг би на них упасти, або що хтось поміж ними зрадливо міг би відчинити її браму.

В житті більшої частини людей трапляється, що не частіше як двічі або тричі цю божественну тишу вони зрозуміють і вільно приймуть. Це стається лише в найсвятіших хвилинах, але коли такі являються, мало хто вміє вчинити їх вартісними, хоч часом і зневірені люди знають, як тоді поводитись, наче б їм було відоме те, що відоме Богові.

Людино, запам'ятай собі день, у котрім безстрашно стрінеш першу тишу! Ти побачиш її у глибині жаху або краси, та не втечеш від неї. Це буде день твого величного повороту додому, на поріг розлуки, у середину безмежної радості або на подушку смертельного ложа, де вартує жакливе горе. Не забудь отих хвилин, коли всі таємні самоцвіти засяяли в тобі, а сонна правда прокинулася до життя. Тоді скажи мені, чи тиша була добра і конечна, чи й «ласки» ворога, яких ти так уперто уникав, не були також спасенні?

Здобутий у тиші досвід не можна ніколи забути. І тому ті люди, які його зазнали, завжди є ціннішими людьми. Лише вони знають, якими бездонними є води, на котрих лежить крихка шкаралупа буденного життя. Так, вони наблизились до Бога, а кроки їхні, що спрямувались до світла, ніколи не заблудять. Та навіть, як би душа тоді не знайшла в собі сили підняти, вона вже ніколи не затоне.

І не раніше вуста замовкнуть, ніж душа збудиться і знайде своє призначення. Бо хоч тиша є елементом повним несподіванок, небезпеки або щастя, у ній душа людини має повну вільність. Якщо вона має бажання посвятити свою душу іншій душі, — мусить бути мовчазною. Якщо ж боїться мовчанки з іншою душею, або як той страх буде гордою непевністю, нехай утікає від тієї душі. Людино, твоя душа сама знає, як задалеко може забігти.

Існують душі, у яких присутності й душі найбільших героїв не відважаться говорити. Та бувають і душі, що не маючи ніяких таємниць, тремтять перед іншою душею у страху, щоб ця не відкрила їхніх таємниць. Часто стрічаємо і такі душі, які не вміють мовчати, які вбивають тишу навколо себе. Такі істоти завжди проходять життя безслідно. Їм не дано увійти в зону об'явлень, у цю велику зону яскравого і святого світла. Та хто зможе зрозуміти душу такої людини, що ніколи не вміла мовчати? Нам вона все буде видаватися безформною та бездушною... «Ми не знаємо себе як слід, бо ще не відважилися разом мовчати», — сказала мені людина, якою я дорожив понад усе. І кожного разу, коли тиша закутувала нас, приходили з неба янголи святої правди, післанці ще незнаних нашим ду-

шам вістей, і тоді ми відчували, що наші душі на колінах благали їх ласки, благали дарувати їм декілька хвилин свідомости себе, декілька годин почуття дитинства. В таких хвиликах у душах людей дозріває сонце любови і дружби, подібно як під промінням небесного сонця стигнуть плоди землі.

Чи не тиша визначає і встановляє пахоц любови, пахоц дружби? Одначе, позбавлена її, любов і дружба утрачає суть і запах вічності. Але, як мало людей у світі зазнало таких мовчазних хвилин, що роз'єднували вуста, щоб навіки сполучити душі.

Ходім усі назустріч творчій тиші любови і дружби! Вона чекає нас удень і вночі на порозі нашої хати! Завдяки їй ми зможемо відчути смуток чи радість наших братів так глибоко, наче б самі його переживали. У цій тиші ми відкривемо багато таємниць, незнаних іншим людям. Ах, тисячі-тисячі об'явлень тремтять у тиші на вустах правдивої любови і дружби! Їх не зглибимо ніколи у тиші таких душ, яким любов і дружба — почування незнані!

У скороченні переклала
Лариса Мурович

М. ЕЛЛІНСЬКИЙ

ЗЛЯКАЛИСЯ СЛОВА “СВАСТИКА”

До 30-річчя від дня смерти Богдана-Ігоря Антонича (помер 1937 р.) твори його появилися у трьох книжкових виданнях: 1. «Зібрані твори» за редакцією С. Гординського та Б. Рубчака (вид. «Слово», Нью-Йорк — Вінніпег, 1967); 2. «Перстені молодости» за ред. Миколи Неверлі (Братіслава, 1966); 3. «Пісня про незнищенність матерії» за ред. Дм. Павличка (Київ, 1967). У київському виданні «Книга Лева» передрукована зі значними пропусками: на 60 поезій пропущено 23 поезії філософічно-релігійного змісту.

Хочемо зупинитися на одному знаменному факті пофальшування тексту поезій у цьому виданні. Щоправда, редактор його заявив: «В мові творів Б.-І. Антонича не зроблено жодних поправок, за винятком правописних змін, що не нарушують авторської думки» (стор. 439). Одначе, справа мається трохи не так. Ми ствердили, що Антонич ужив слово «свастика» у трьох своїх поезіях, але у київському виданні не знаходимо цього слова; в усіх трьох випадках редактор цього видання усунув його із тексту поезій і замінив іншими словами. Наведемо ті місця:

1. «Завиті у пергамен неба зодіяки
ввижаються нам в свастиках щоночі» («Епічний вечір»).
У київському виданні: «ввижаються нам у хрестах щоночі»
(ст. 234).

2. «Неначе в книгах праарійських
 підкова, човен і стріла.
 В дїброві сяє срібне військо,
 шумлять санскритськїї слова.
 ...Горять на небі ясних зір знамена,
 мов свастика окрилених шабель («Міт»).
- У київському виданні: «мов *перехрест* окрилених шабель»
 (стор. 276).
3. «Хай сонце — прабог всіх релігій —
 золотопере й життесїйне,
 благословить мій дїм крилатий,
 Накреслю взір його неземний,
 святий арійський знак таємний,
 накреслю свастику на хаті,
 і буду спати вже спокійний». («Молитва»: навчіть мене...)

У київському виданні замість слова «свастику» вставлено «я його»: «накреслю я його на хаті» (ст. 320).

Знавець творчости Антонича не здивується, натрапивши в його творах на слово «свастика», бо знає, що поет-мітотворець мигується в таємному, містерійному, яке приховується у прадавній значущій символіці. Образ свастики постає в уяві поета у зв'язку з роздумами над «книгами праарійськими» та «санскритськими словами». Він відчуває щось містичне в санскритських знаках, які «прадавнім сном дзвенять», він бачить «неземний святий арійський знак таємний», що вказує на можливість з'єднання неба із землею. Зоряної ночі вузли такого з'єднання яріють у містичному відчутті поета.

Так інтерпретуємо образ свастики у поезіях Антонича, і тому не можемо зрозуміти, чому ред. Павличкові здалось, що його треба позбутися. Адже він міг заглянути хоч би до «Большой Советской Энциклопедии» (в «Українській Радянській Енциклопедії» не подано цього гасла!), де в томі 38 читаємо: «Свастика — один із прадавніх орнаментальних мотивів, які стрічаємо в мистецтві багатьох країн. м. ін. стародавньої Індії, Китаю, Японії, де знак свастики мав, мабуть, різноманітне, зокрема культове значення. В античну добу свастику зображували на деяких грецьких вазах, грецьких і сіцилійських монетах, а пізніше й на предметах християнського культу».

Велика французька енциклопедія Лярусса подає, що в санскриті слово «свастика» означало «щасливе життя» (т. X. ст. 96). Якщо так, то цей символ глибоко заторкав світовідчуття нашого поета.

Усунення цього слова з поезій Антонича можна з'ясувати собі тільки одним: редактор київського видання творів Антонича зля-

кався, що в партійних советських колах зрозуміють це слово як «емблему гітлерівського нацизму». Усім відомо, що Гітлер прийняв свастику як символ Третього Райху, але осмішив би себе той, хто на цій підставі шукав би «фашистської» символіки в Антонича. Отже, що маємо думати про редактора, який викинув слово «свастика» із творів Антонича і волів підсунути йому «перехрест», а навіть християнський «хрест» (хоча, як зазначено в енциклопедії, і давні християни не цуралися свастики)?

Левко РОМЕН

ГУС НОВИЙ СПАЛИВСЯ

Прага. 21-річний студент, Ян Палах, обіллявшись пальним, запалив себе під пам'ятником Вацлава перед Музеєм, на мурах якого є ще сліди советських куль. Він залишив записку, що так робитимуть щодесять днів його колеги — як протест проти московської окупації. ("Globe and Mail", 17. 1. 69).

Гус новий спалився —
Сам і молитовно,
З власної руки, —
«Рус щоб геть ушився,
Не топтав гвалтовно
Чеських душ квітки!
На майдані в Празі
Вацлав сам із людом
Бачив — і зрадив:
Так! — амінь зневазі:
Змив вогнем огуду,
Насміх ворогів!

Відійдіть додому, —
Геть диктат-принуки!..
Свій «щасливте» люд.
Вацлаву ж святому
Жертвуєм ці муки,
Свій кривавий труд!
Гей, — махне ж небавом
Жижка й булавою
У вогні хуртеч!..
Щоб вернути славу, —
Струнко стань до бою...
Вирви з піхви меч!
18. I. 69.

ДО ВЕЛЬМИШАНОВНИХ ЧИТАЧІВ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ЖУРНАЛУ «СВІТАННЯ»

Оцим числом починаємо другий рік праці в журналі. З уваги на значне піднесення ціни друку ми примушені підвищити рокову передплату за журнал на 2.50 дол.

Дякуємо Вельмишановним Передплатникам за підтримку в минулому році і прохаємо уже поновляти передплату на 1969 р., пам'ятаючи про пресфонд «Світання». Прохаємо також приєднувати нових передплатників, щоб уможливити поширення рямців цього журналу.

РЕДАКЦІЯ ТА АДМІНІСТРАЦІЯ

НА ПРЕСФОНД «СВІТАННЯ» СКЛАЛИ ПОЖЕРТВИ:

Ф-ма «Альфа» (М. Шафранюк)	\$10.00	П. Дорош	4.00
Ф-ма «Рочестер» (Герус і Дейнека)	10.00	«Українське Мистецтво»	4.00
Ф-ма «Прогрес» (Б. Синишин)	10.00	Н. Крушельницька	4.00
Д-р В. Дебера	10.00	І. Стратійчук	4.00
Книгарня «Арка»	5.00	М. Гуртовенко	2.50
Ф-ма «Вікторія»	5.00	Я. Онищук	2.00
Медікус Фармація	5.00	І. Реплянський	2.00
Ф-ма Фірчук	5.00	Д-р В. Кебало	2.00
Блур Супер Маркет	5.00	М. Шумський	2.00
В. Гриник	5.00	І. Малицька	2.00
Д-р А. Федина	5.00	С. Крив'як	2.00
С. Галицька (просимо подати Вашу адресу)	5.00	М. Вітер	1.50
В. Тимошенко	5.00	проп. В. Боровський	1.50
Е. Калата	5.00	Ю. Кравець	1.00
Проф. О. Гордієнко	4.50	Д. Кейван	1.00
		«Арт-Фарм»	1.00
		К. Медведський	1.00
		Ю. Буряківець	1.00
		О. Палієнко	0.50

Усім жертводавцям сердечна подяка!

РЕДАКЦІЯ ТА АДМІНІСТРАЦІЯ

НАДІСЛАНІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

- В. Чапленко. Пиворіз. Історично-побутова повість. Стор. 168. Друге перероблено видання. Видавництво "Наша Батьківщина", Нью-Йорк, 1965.
- В. Ірклієвський. Наші імена, їх походження та значення. Стор. 244. Видавництво "Іскра". Мюнхен, 1968.
- Ф. Онуфрійчук. Душа й рослини в давніх релігіях. Стор. 64. Ілюстроване видання накладом п-ні А. Ісопенко, Йорктон 1966.
- Ф. Онуфрійчук. Світ рослин у творах Т. Шевченка. Стор. 52. Тверда оправа. Видано накладом автора, Йорктон 1961.
- Ф. Онуфрійчук. Хатні рослини. Стор. 48. Світлини Міністерства Хліборобства в Оттаві. Видано у Вінніпезі 1957.
- Каленик Лисюк. Хто поповнив національний злочин? Стор. 86. Видано 1961.
- Каленик Лисюк. Народ хоче знати правду. Стор. 40. Видано 1967.
- Каленик Лисюк. В обороні укр. правди. Стор. 40. Онтаріо, Каліф. 1964.
- Політична, культурна та громадська діяльність Каленика Лисюка. Стор. 46. Клівленд 1967.
- Пропам'ятна книжка у 75-річчя українців у Канаді і 30-річчя Укр. Національного Дому в Лондоні. Стор. 116. Лондон 1967.
- "Волосо жар". Літературний журнал, ч. 8, січень 1969. Вайланд — Нью-Йорк. За редакцією І. Манила.

В АДМІНІСТРАЦІЇ "СВІТАННЯ" МОЖНА НАБУТИ ТАКІ ТВОРИ

ПОЕЗІЇ

Володимир: Слово Золотої Діядеми. Вид. Орден, Лондон 1963; Баляда про Святослава. Вид. Орден, Лондон 1965; Баляда Лісового Шуму. Вид. Орден, Лондон 1965; Повстань Перуне. Вид. Орден, Лондон 1967; Гимни Землі. Вид. Орден, Лондон 1967; Т. Шевченко "Тризна" (переклад). Вид. Орден, Лондон 1963; Священний Героїзм, як основа укр. націоналістичного світогляду, есей. Вид. Орден, Лондон 1964. Ціна кожної книжки по 0.50 дол.

Галя Мазуренко: Пороги. Стор. 72. Вид. "Дніпрові Пороги", Лондон 1960. Ціна 1.50 дол.

Левко Ромен: Поеми. Стор. 72. Вид. "Євшан-Зілля", Торонто 1956. Ціна \$1.50.

Р. Володимир: Палкі Серця. Стор. 216 Нью-Йорк — Лондон 1964. Ціна 3.00 дол.

Ю. Буряківець: Серця П'яного Тепло. Стор. 256. Обкладинка роботи мистця Романа Пачовського. Нью-Йорк 1967. Ціна 5.00.

ПРОЗОВІ ТВОРИ

Ю. Мовчан: Про що варто б знати. Стор. 398. Вид. "Срібна Сурма", Торонто 1966. Ціна 5.00 дол.

Ігор Качуровський: Строфіка. Стор. 359. Вид. Інституту літератури ім. М. Ореста, Мюнхен 1967. Ціна 6.00 дол.

Книга-Альбом В. Ємець — у золоте 50-річчя на службі Україні. Про козаків-бандуристів. Стор. 378. Тверда обкладинка. Люксове видання. Голлівуд-Торонто 1961. Ціна 15 дол.

ЗМІСТ

Володимир — Слово надхненного Кобзаря — — — — —	1
М. Еллінський — Ідея "нашого моря" у свідомості Т. Шевченка — — —	2
Р. Володимир — Історична світлина — — — — —	4
Ігор Качуровський — Здалека, не знати звідки — — — — —	5
Володимир — Дна дні у житті Олега Ольжича — — — — —	6
Галя Мазуренко — Карма, Світ чудовий у персні-обручці — — — —	10
Левко Ромен — Почалаганий цемент, Молитви гнівні — — — — —	11
Володимир — Соняшники — — — — —	13
Світлана Кузьменко — Ніколи не може, За морями й горами — — — —	14
П. Савчук — Сонети — — — — —	15
Лариса Мурович — Ріка, Віра, Духа скупавши в огні — — — — —	16
Р. Володимир — Його світ — — — — —	17
Галя Мазуренко — Згадка — — — — —	22
Юрій Буряківець — Веселка — — — — —	23
О. Влизько — Крови б, крові і сили — — — — —	25
Володимир Шаян — Ескізи Галі Мазуренко — — — — —	26
М. Метерлінк — Тиша — — — — —	27
М. Еллінський — Злякалися слова "свастика" — — — — —	27
Левко Ромен — Гус новий спалився — — — — —	31

Ціна: 75 центів